

Sag nr. 2025 - 28404 / Akt. nr. 3575241

Dato: 22. august 2025

TRR/HMH/PEBN

Til By-, Land- og Kirkeministeriet (via mail)

Høringssvar over udkast til lovforslag vedr. forenkling og bedre understøttelse af menighedsrådsarbejdet

Aalborg Stift modtog den 1. juli 2025 høring over udkast til lovforslag vedr. understøttelse af menighedsrådenes vedligeholdelse af middelalderkirker og orientering om foreløbige ligningsbehov, med frist for bemærkninger den 25. august 2025.

Overordnet indeholder lovforslaget elementer, som jeg mener kan bidrage til forenkling og bedre understøttelse af menighedsrådsarbejdet, men samlet efterlader det et indtryk af, at kirken bevæger sig fra folkekirke til organisationskirke.

Et brud med folkekirkeforståelse i I.C. Christensens forstand vil efter min vurdering ikke ”afhjælpe menighedsrådene”, men risikerer at ændre folkekirkens identitet og føre til en professionalisering på bekostning af det lokale kirkeliv.

En folkekirke er der, hvor folket er, og den bæres og administreres af lokale kræfter. Jeg anerkender fuldt ud, at det i nogle tilfælde kan medføre udfordringer som manglende kompetencer o.l., men også, at de kan afhjælpes inden for gældende lovgivning gennem for eksempel sammenlægninger.

Her følger mine bemærkninger til forslagene:

1. Øget professionalisering af menighedsrådenes personaleledelse, styrket fokus på arbejdsmiljø og samarbejde mellem de gejstlige og læge funktioner i folkekirken

Det foreslås, at antallet af valgte menighedsråd som udgangspunkt skal bestå af mellem 5 og 10 medlemmer med mulighed for at vælge 1 ekstra medlem. Jeg er betænkelig ved forslaget, der reducerer antallet af menighedsrådsmedlemmer i forhold til i dag.

Færre medlemmer vil uvægerligt medføre en større arbejdsbyrde for menighedsrådet, fordi de samme opgaver skal løses med færre hænder. Selv om arbejdet kan fordeles gennem udvalg eller ved at ansatte medarbejdere, så vurderer jeg ikke, at det vil opleves som en aflastning for menighedsrådene.

Jeg kan konstatere, at en stor del af menighedsrådene i Aalborg Stift vil blive væsentligt begrænset i antallet af valgte medlemmer i både byer og landdistrikter.

Jeg anser ikke antallet af medlemmer for at være et stort problem. Aalborg Stift havde ved menighedsrådsvalget i 2024 19 menighedsråd (ud af 193), som fik dispensation til ikke at besætte i alt 31

ledige pladser. Derudover havde 7 menighedsråd udfyldningsvalg med i alt 14 ledige pladser. Altså 45 ledige pladser ud af i alt 1.263 pladser. En reduktion af antallet af medlemmer vil altså ikke forbedre eller løse noget i forhold til at udfylde menighedsrådene i Aalborg Stift, men som sagt pålægge dem en større arbejdsbyrde.

Jeg tilslutter mig forslaget om at udelukke et menighedsrådsmedlem, som vedvarende skader arbejdsmiljøet i sognet, og at det skal ske med kvalificeret flertal på to menighedsrådsmøder. Ligeledes i de tilfælde at gøre det muligt at fratage menighedsrådsmedlemmers enkeltmandsposter for resten af funktionsperioden.

Derimod kan jeg ikke tilslutte mig forslaget om, at præsters fødte medlemskab af menighedsråd ændres, så det fremover vil kræve mindst 50 % ansættelse i pastoratet og mindst et års ansættelse at blive ”født medlem” af et råd. Det vil betyde, at også provster tages ud af menighedsrådsarbejdet, da provster, som hovedregel efter forslaget, ikke skal være fødte medlemmer af et menighedsråd.

Forslaget vil ændre fundamentalt på præstens/provstens stilling i sit sogn. Det er en væsentlig del af provsteembedets identitet, at provsten først og fremmest er præst med særlige opgaver, men med forslaget ændres provstens rolle til at få mere fokus på lederrollen og samtidig miste medbestemmelse i sognet. Det vil få betydning for provstens relation til menighedsrådet og sognet i øvrigt. Jeg forventer, at præster vil opleve at miste føling med, hvad der sker i sognet, og at det for nogle provster og præster kan opleves negativt for deres præsteidentitet.

I stedet vil jeg foreslå, at man indfører en hjemmel til at biskoppen, efter en konkret vurdering, kan fritage en præst eller en provst for at deltage i menighedsrådsmøder i en nærmere afgrænset periode, hvis biskoppen skønner, at det er nødvendigt. En sådan hjemmel vil give mulighed for den aflastning, som præster og provster kan have brug for, uden at de oplever at være ”andenrangs-medlemmer” af menighedsrådet, fordi de kun kan deltage uden stemmeret.

Jeg har ikke overordnede bemærkninger til de øvrige forslag under dette emne i lovforslaget. Jeg henviser dog til detailbemærkningerne nedenfor på side 4.

2. Aflastning af menighedsrådenes forvaltning af fast ejendom og styrkelse af samarbejdet om økonomiforvaltning i provstiet

Det foreslås, at tjenesteboliger, landbrugsejendomme, jorder mv. som udgangspunkt overgår til provstiudvalget, som dermed bliver ansvarlig myndighed. Set fra bispeembedet er det ikke gavnligt for folkekirkens demokrati, og det er heller ikke nødvendigt.

Jeg har noteret mig, at det på et budgetsamråd kan besluttes, at ansvaret for bygningerne ikke flyttes til provstiudvalget, men det er yderst problematisk, at der alene skal tages stilling til det én gang. Hvis man på første budgetsamråd beslutter at bevare administrationen af præsteembedets ejendomme hos provstiudvalgene, kan et senere budgetsamråd ikke ændre beslutningen. Et menighedsråd bør også efter nyvalg have mulighed for at tage stilling, så beslutningen sidestilles med det modsatte tilfælde.

Som biskop er det min erfaring, at mange menighedsråd finder stor værdi i forvaltningen af disse bygninger, som de varetager med omhu og ære. Jeg er fortaler for at bevare den nuværende model, hvor menighedsråd i et provsti frivilligt kan beslutte at etablere et samarbejde efter menighedsrådslovens regler om, at administrationen af tjenesteboliger flyttes til provstiudvalget. Det kan allerede ske inden for lovens rammer. Det er folkekirkeligt og i overensstemmelse med folkekirkens forankring i menighedsrådene.

I Aalborg Stift har flere menighedsråd indgået frivillige samarbejdsaftaler, og netop frivilligheden er afgørende for et godt samarbejde. Når menighedsrådene selv har valgt løsningen, bevarer de medansvar og medinddragelse, og der bliver skabt et fællesskab frem for en centralisering.

Jeg er betænkelig ved, at den centralisering, forslaget lægger op til, vil pålægge provstiudvalgene en betydelig administrativ byrde, som før har været varetaget af frivillige i menighedsrådene. Fremover vil

de skulle administrere et stort antal bygninger. Det vil formentlig kræve ansættelser i provstierne og betyde færre midler til kirkelivet i sognene. Forslaget vil dermed ændre sognenes forvaltning og gøre det dyrere at være kirke, fordi den økonomiske byrde alene kan hentes fra det lokale kirkelige liv.

Desuden vil selve overgangen til den nye ordning være ressourcekrævende. Til hver tjenestebolig skal der oprettes et frivilligt CVR-nummer til brug for navneændringer i tingbogen i forbindelse med ejerskiftet. Provstiudvalgene skal oprette CVR-numre, foretage ændringerne i tingbogen og løbende tjekke digital post for hvert enkelt CVR-nummer. Det vil udgøre en væsentlig ekstra arbejdsbyrde i den daglige drift.

Særligt ansvaret og forvaltningen af præsteembedets faste ejendomme har givet anledning til mange drøftelser i Aalborg Stift.

Det foreslås, at kravet om godkendelse hos provstiudvalg og stiftsøvrighed afskaffes, når det gælder ændringer på kirkegården. Jeg støtter forslaget, men det bør følges af et krav om, at menighedsrådene indhenter sagkyndig bistand fra de stedlige kirkegårdskonsulenter i de sager, som menighedsrådene fremover selv vil kunne træffe afgørelse i. Det skal ske for at sikre faglig sparring, før ændringer på kirkegården, men det handler også om at sikre kirkegårdens æstetiske udtryk og om at f.eks. reguleringsplaner kan have juridiske mangler, der kan føre til flere utilfredse borgere og klager. På anmodning har jeg modtaget vedhæftede udtalelse fra stiftets kirkegårdskonsulent Mogens Bjørn Andersen, som jeg finder meget relevant i forhold til de foreslåede ændringer på kirkegården.

Jeg bifalder, at ændringer i kirkegårdens indhegning og indgangsparti fortsat skal godkendes af stiftsøvrigheden. Jeg henviser til detailbemærkningerne nedenfor på side 4.

3. Styrkelse og forenkling af reglerne om valg og sammensætning af de lokale demokratiske organer: menighedsråd, provstiudvalg og stiftsråd

Det foreslås at ændre valgformen for valg til provstiudvalg, til valgforsamlingsmodellen, som anvendes til menighedsrådsvalg. Det kan gøre valget uigennemsigtig og vanskeligt for udefrakommende at gennemskue valgprocessen, hvis der bliver tre forskellige valgformer til stiftsrådet.

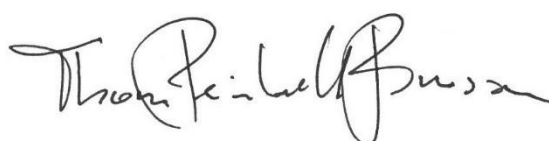
Det er positivt, at der forventes at blive fastsat regler om, at biskoppen kan udskrive udfyldningsvalg, hvis et medlem af stiftsrådet dør eller udtræder af stiftsrådet, og der ikke er stedfortrædere, som kan indtræde på vedkommendes plads.

Jeg har noteret mig, at der til mange af forslagene forventes at blive fastsat regler i bekendtgørelser mv., og jeg ser frem til at modtage forslagene i høring.

Stiftsøvrigheden, som ligeledes har haft forslaget i høring, har ikke yderligere at tilføje til nærværende høringssvar.

Hvis der er spørgsmål til ovenstående høringssvar, kan de rettes til stiftsadministrationen.

Med venlig hilsen

Thomas Reinholdt Rasmussen
biskop

Kopi til (via mail):
Alle stifter

Detailbemærkninger:

Øget professionalisering af menighedsrådenes personaleledelse, styrket fokus på arbejdsmiljø og samarbejde mellem de gejstlige og læge funktioner i folkekirken

- Det bør præciseres, om beslutningen om at fratage enkeltmandsposter også træffes med kvalificeret flertal, og over to møder, eller om det sker med almindeligt flertal på ét møde.
- Det bør præciseres til § 1a, stk. 1, hvem der beslutter hvorvidt der skal være nyvalg, hvis der oprettes et fælles menighedsråd midt i en valgperiode. Dette er der taget stilling til i § 1a, stk. 4 som omhandler sogneudskillelse, men ikke vedrørende fælles menighedsråd, som der er betydeligt flere eksempler på.
- Det bør tydeliggøres, eventuelt som en note til loven, at præsten, som ikke er født medlem, stadig har ret til at deltage i menighedsrådsmøder med tale- og forslagsret. Det samme gælder provsten, som heller ikke måtte være født medlem.
- Der er behov for at tydeliggøre reglerne omkring fælles menighedsråd, og antallet af menighedsrådsmedlemmer i de fælles menighedsråd, herunder om fastsættelse af antal i menighedsrådene forud for næste ordinære menighedsrådsvalg påvirkes af de nye regler om antallet af menighedsrådsmedlemmer.
- § 8a giver ikke mulighed for at dele opgaven som personaleansvarlig, som man kender det fra i dag. Vi har i stiftet flere eksempler på, at opgaven enten er delt mellem et valgt medlem og sognepræsten eller varetages af sognepræsten alene.
- I § 11d, stk. 4 anvendes ordret kommissorium om den vedtægt udvalget skal have, men alle andre steder står der fortsat vedtægt. Det bør derfor rettes, så der også i § 11d, stk. 4 står vedtægt.
- Det er utydeligt, hvad der skal ske med § 20a. Skal den fortsætte i sin nuværende form?
- Det fremgår af forslaget, at beslutningen om at afholde online-møde skal vedtages enstemmigt. Hvad med beslutningen om at holde et hybrid-møde, skal den også vedtages enstemmigt, eller blot med simpelt flertal? Dette bør præciseres.
- Muligheden for at nedsætte et ansættelsesudvalg, vil ”ophæve” menighedsrådets fornemmeste opgave i at repræsentere sognets kirkelige liv, fordi antallet af demokratisk valgte medlemmer nedsættes kraftigt.

Aflastning af menighedsrådenes forvaltning af fast ejendom og styrkelse af samarbejdet om økonomiforvaltning i provstiet

- Beslutningen om ikke at flytte ansvaret for præsteembedernes ejendomme til provstiudvalget, skal træffes på det første budgetsamråd efter ordinært valg til menighedsråd. Budgetsamrådene holdes på forskellige datoer i de forskellige provstier, og der kan derfor godt gå noget tid, inden der er budgetsamråd. Hvordan forholder man sig indtil da? Er det da fortsat menighedsrådene, som har ansvaret?
- Det fremgår af forslagets § 2, nr. 15, at biskopperne udpeger bygningskonsulenter vedrørende præstegårde og præstegårdskonsulenter. Man bør overveje at ændre dette punktum i bestemmelsen, da der rettelig er tale om en almindelig ansættelsesprocedure med stillingsopslag mv.
- Det fremgår af bemærkningerne, at hvis der ikke er flertal for at beholde ansvaret hos menighedsrådene, flyttes ansvaret til provstiudvalget, og kan ikke senere flyttes tilbage. Dette synes voldsomt, idet beslutningen afhænger helt og holdent af hvem der sidder på menighedsrådenes pladser det pågældende år. Der bør være mulighed for på et senere tidspunkt at ændre beslutningen, fx til det efterfølgende ordinære menighedsrådsvalg.
- Det fremgår af bemærkningerne, at kirke- og præsteembedekapitaler ændrer navn til kirkekapitaler, og at der indføres en ny kapital, provstikapitaler, som ”erstatte” præsteembedekapitalerne. Hvis der er provstier, hvor opgaven fortsat varetages af menighedsrådene, vil alle menighedsrådets kapitaler i så fald benævnes kirkekapitaler?
- Gælder kravet om godkendelse på kirkegårdene fortsat for klokkestabler, som står på kirkegården? Dette er ikke klart.

Styrkelse og forenkling af reglerne om valg og sammensætning af de lokale demokratiske organer: menighedsråd, provstiudvalg og stiftsråd

- Det bør præciseres, hvad der forstås ved mindre øer, og hvilke kriterier man lægger vægt på. Hvad er afgørende? Der må ikke være tvivl herom.

Mogens B. Andersen
Kirkegårdskonsulent

Vibevej 6 9000 Aalborg
Tlf. 9816 5964. Mobil. 5190 5964
E-mail: Arkitekt@MBAndersen.dk

20. august 2025

Til Aalborg Stiftsøvrighed

Aalborg Stiftsøvrighed har i e-brev af 4. august 2025 bedt om eventuelle bemærkninger vedrørende:

Udkast til lovforslag om ændring af lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde

Samlet set omfatter ændringerne afskaffelse af alle gældende godkendelsesbestemmelser vedrørende kirkegården. I stedet skal alle kirkegårde screenes med henblik på, at der udpeges 10 – 20 umistelige kirkegårde i hele landet, hvor stiftsøvrigheden overtager nærmere beskrevne godkendelsesbestemmelser.

Til lovudkastet bemærkes, at min erfaring som kirkegårdskonsulent gennem mange år viser, at menighedsrådene har betydelig interesse for kirkegårdenes æstetiske og kulturelle værdier samt kirkegårdenes funktion. Der er dog endog betydelig forskel på, hvorledes værdierne forstås og foreslås forvaltet. Der er mange forskelligartede tiltag og stilarter i menighedsrådenes tanker. Ofte er det graverne, der udfører personligt udformede anlæg. Den foreslåede frigivelse af godkendelser vil utvivlsomt medføre en del fremmedartede anlæg, som ikke harmonerer med kirkegårdens helhed og som heller ikke er i harmoni med kirkebygningen.

Kirkegårdene befinder sig i en overgangstid og det er overraskende, at udarbejdelse af udviklingsplaner/helhedsplaner for hele kirkegården ikke er omtalt i forbindelse med så vidtgående ændringer af forvaltningen af kirkegårdene. Sagen omhandler ganske vist ændringer af loven, men der er dog også omtalt forhold, som indgår i bekendtgørelsen. Reguleringsplaner, der er omtalt i det fremsendte materiale, er primært administrative planer, som oftest ikke indeholder gennemarbejdede udformninger af nye gravområder og gravudformninger. De kan blot omhandle

nedlukninger af gravområder. Reguleringsplanerne omfatter ofte mindre dele af en kirkegård, hvor kirkegårdens helhed ikke er beskrevet.

Forslaget til lovændring har karakter af justeringer af gældende bestemmelser for 1900-tallets kirkegårde, der snart ikke findes mere. Man har overset, at loven skal gælde for udformning af kirkegårdsanlæg med nye anlægstyper. Omlægning af kirkegårde er kompliceret og der er tale om en betydeligt udfordrende og langsigtet proces, som kræver et fagligt overblik.

Kirkebygningen og kirkegården er en sammenhængende enhed. Derfor skal der være harmoni mellem bygningen og kirkegården. Kirker og kirkegårde er jo karakteristiske ved, at de gennem århundreder er udviklet således, at der er lagt lag på lag således, at der er transparens gennem lagene, hvor den historiske udvikling kan aflæses. Konkret vil der være adskillige udfordringer, når nye lag i de kommende år lægges på de gamle. Derfor er det væsentligt, at der indgår faglige vurderinger.

Til udpegning af et meget begrænset antal umistelige kirkegårde bemærkes, at en del kirkegårde har enkelte emner, som kan betegnes som umistelige. Nogle steder er for eksempel egnskarakteristiske gravstrukturer bevaret på en mindre del af kirkegården. Hvis der kun udpeges 10 – 20 kirkegårde på landsplan, er der stor risiko for, at utallige kulturværdier går tabt, fordi de måske ikke indgår i de umistelige kirkegårde.

Jeg har set flere eksempler på, at en uprofessionel udviklings- eller reguleringsplan vil ødelægge hele kirkegården. Den nuværende godkendelsesordning har kunnet forhindre, at en sådan plan kan realiseres og at for mange uheldige, konkrete delprojekter udføres.

Det foreslås i lovforslaget, at menighedsrådene selv kan vedtage kirkegårdsudvidelser. Ved behandling af udvidelsessager har jeg lagt til grund, at udvidelser kun har kunnet anbefales, hvis det har kunnet dokumenteres, at der har været et behov for flere grave. I forbindelse med problematikken om skovbegravelser har menighedsråd foreslået kirkegårdsudvidelser til skovbegravelser, selv om gravkapaciteten på den gamle kirkegård kun har været halvt udnyttet. Udvidelsesønskerne har primært været begrundet i konkurrence i forhold til de ikke folkekirkelige skovbegravelser. Jeg har ikke anbefalet sådanne udvidelser, men henvist til, at den gamle kirkegård burde påbegyndes omdannet gennem udarbejdelse af en udviklingsplan, der indeholder tidssvarende gravtyper og miljøer.

Egentlig skov er heller ikke altid foreneligt med ældre kirkegårde eller med deres nærmeste omgivelser.

Jeg har argumenteret for, at grundlæggende ændringer af kirkegårdsprincipper, bør komme fra et højere niveau inden for folkekirken. Hvis menighedsråd får myndighed til at vedtage kirkegårdsudvidelser til skovbegravelse, kan den hidtidige tradition om anvendelse af kirkens forgård som gravplads gå i opløsning. Dermed kan der opstå helt nye kirkegårdsprincipper uden forudgående stillingtagen på et højere kirkeligt niveau.

Desuden vil kirkegårdsudvidelser, hvor de gamle kirkegårdes gravkapacitet slet ikke er udnyttet betyde øgede omkostninger uden grund. Hele problematikken om blandt andet skovbegravelser trænger til grundige overvejelser, inden nye principper fastlægges. Jeg skal her afholde mig fra at komme med forslag til løsninger.

Hvis delegering til menighedsrådene af godkendelseskompetencer på kirkegårdsområdet vedtages som foreslået anbefales:

Anbefaling 1, at der som det mindste sikres faglig bistand. Det kan ske ved, at menighedsrådene skal indhente faglige udtalelser fra kirkegårdskonsulenten efter de samme bestemmelser, som nu indgår i Bekendtgørelse om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde §19. Udtalelserne skal således indhentes inden de ønskede ændringer vedtages i menighedsrådet. Udtalelserne kan dermed indgå i menighedsrådenes overvejelser, inden endelige vedtagelser.

Anbefaling 2. Det nævnes, at der skal udarbejdes en ny instruks for kirkegårdskonsulenter. Det anbefales, at kirkegårdskonsulenterne får bedre muligheder for at hjælpe menighedsrådene. Det kan ske ved, at konsulenterne kan involveres mere direkte i projektfaser som menighedsrådenes faglige rådgivere. Det er naturligvis en forudsætning, at kirkegårdskonsulenterne stadig fungerer som uafhængige. Det vil sige, at de ikke nødvendigvis altid er enige med menighedsrådene.